

ВИХІДНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ СПОРТИВНО – ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ФІЗКУЛЬТУРНО – СПОРТИВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

В статті розглядаються основні засади побудови системи спортивно – гуманістичного виховання; визначається поняття спортивно – гуманістичного виховання та його співвідношення із іншими науковими поняттями, такими як "виховання", "гуманітарне виховання", "виховний процес", "діалектика виховного процесу".

Ключові слова: "система спортивно – гуманістичного виховання", "принципи спортивно – гуманістичного виховання", "виховний процес", "діалектика виховного процесу", "гуманізм", "новий гуманізм".

В статье рассматриваются основные принципы построения системы спортивно – гуманистического воспитания; определяется понятие спортивно – гуманистического воспитания и его соотношение с другими научными понятиями, такими как "воспитание", "гуманитарное воспитание", "воспитательный процесс", "диалектика воспитательного процесса".

Ключевые слова: "система спортивно – гуманистического воспитания", "принципы спортивно- гуманистического воспитания", "воспитательный процесс", "гуманитарные воспитание", "диалектика воспитательного процесса".

In article considered the basic ambushed system of sports – humanistic education; it is defined concept of system of sports – humanistic education and his parity with another concepts like "humanitarian education", "educational process", "dialectics of educational process".

Key words: "System of sports – humanistic education", "Principles of sports - humanistic education", "Educational process", "Humanitarian education", "Dialectics of educational process"

1. Актуальність теми. Законодавче підтвердження система, як і сам термін "спортивно – гуманістичне виховання", отримала в прийнятій Декларації "Молодь і спорт" у травні 1995 р. в м. Лісабоні на 8^ю конференції міністрів спорту європейських країн.

Сьогодні тема розглядається у широкому аспекті, а саме як спортивно – гуманістичне виховання різних соціально – демографічних груп дітей, юнацтва, молоді і спортсменів, тренерів і навіть вболівальників, але особливе значення та актуальність вона має для студентів фізкультурно – спортивних вузів, як майбутніх носіїв спортивної діяльності. Тому що в значній мірі саме від них залежать основні тенденції розвитку спорту і, насамперед, процеси його гуманізації як соціального явища.

2. Розробка проблеми в науковій літературі.

Останнім часом проблема розробляється у науковій, філософській, соціологічній літературі в працях зарубіжних і вітчизняних авторів (В.І.Столярова, Н.В. Кудрявцевої, Л.І. Лубищевої, А.В. Лобаненко, В.В. Бугуйчук, та інших.) [1]

3. Мета та основні завдання дослідження.

З точки зору теорії системно – структурного аналізу визначити основні принципи, на підставі яких можна побудувати систему спортивно – гуманістичного виховання студентів вищих навчальних закладів фізкультурно – спортивного профілю і до основних завдань відносно визначення поняття спортивно – гуманістичного виховання, дослідження основних елементів системи спортивно – гуманістичного виховання та їх взаємозв'язку, визначення специфіки та основних факторів спортивно – гуманістичного виховання студентів вищих навчальних закладів фізичної культури та спорту.

Результати дослідження.

В аналізованій нами науковій літературі деякі автори ототожнюють поняття спортивно – гуманістичного та гуманітарного виховання [2]. На наш погляд, ґрунтуючись на загальній підставі, а саме – гуманізмі, як основному принципі соціальної організації суспільства та взаємовідносин між людьми сучасного суспільства, вони мають суттєві особливості, які не можна не враховувати, намагаючись проаналізувати цей складний соціальний процес. По – перше, поняття гуманітарного виховання є значно ширшим за "спортивно – гуманістичне виховання". По – друге, при якісній шкільній освіті, належному вихованні у сім'ї, внутрішньому засвоєнні цінностей християнської моралі та подальшому вивченні головних гуманітарних наук процес гуманітарного виховання здійснюється без особливих перешкод. Іншими словами, загальна інформованість з важливих гуманітарних питань та виховання у собі таких важливих моральних якостей як доброзичливе

відношення до інших людей, товариськість, готовність завжди допомогти як знайомим, так і незнайомим людям дають нам підставу вважати таку людину в тій чи іншій мірі гуманітарно вихованою.

Ми не хочемо стверджувати, що процес гуманітарного виховання є зовсім простим та "безхмарним", але переконані у тому, що спортивно – гуманістичне виховання є значно складніше і містить у собі багато протиріч. Саме тому, що між гуманізмом як принципом людяності, взаємодопомоги, доброзичливості та спортом як ігровою змагальною діяльністю, направленою на досягнення найвищого результату, завжди існувало протиріччя. В практично – спортивному плані це може приводити до того, що гуманне відношення до свого супротивника без "спортивної злості", агресії, означає вірогідність втрати перемоги. Досвід показує, що це гасло досить глибоко увійшло не тільки у масову спортивну свідомість, але й у повсякденну роботу тренера. Таким чином, виникає протиріччя між тим, що в демократичному, гуманітарному суспільстві, яке ми сьогодні будемо в Україні, спорт має бути гуманізованим і водночас сама мета і завдання змагальної діяльності, її природа в багатьох видах спорту передбачають якщо не агресивність, то спортивну злість, ймовірність пошкодження як свого власного здоров'я, так і здоров'я спортивних супротивників та інше. Як виходити з цього становища? Яким шляхом можна взагалі розв'язати це протиріччя? Щоб вирішити це протиріччя, треба подолати негативні об'єктивні та суб'єктивні фактори, що його детермінують. До об'єктивних факторів відносяться такі негативні явища у розвитку спорту як дегуманізація, комерціалізація, порушення правил "чесної гри" та інші, а також перехід до більш широкого, осучасненого поняття гуманізму – гуманізму реального, який можна було б реалізувати в усіх формах соціальної практики взагалі, і у сфері спорту, зокрема.

Обговорюючи цю проблему в монографії "На шляху до нового гуманізму" один із відомих міжнародних теоретиків та практиків у сфері спорту Пауль Брайстед говорить про новий гуманізм. Він має на увазі зароджену людську свідомість і турботу про те, щоб гуманізм культивувався в світовому суспільстві, широко розповсюджувався в світі, тому що ми повинні аналізувати і виробляти культурні цінності в глобальному масштабі, обговорювати шляхи, за якими якість життя на Сході впливає на якість життя на Заході. Він закликає відновити міжнародний діалог на всіх рівнях, щоб підсилити взаємодію, яка приведе до світового суспільства.

Президент міжнародної християнської федерації фізичного виховання і Австрійського спортивно – гімнастичного Союзу Йозеф Фідер вважає, що спорт все більше стає самоціллю, а принципи гуманізму відступають у ньому все далі на задній план. Турбота про політичний престиж, намагання перемогти любою ціною, честолюбство перетворили сучасний спорт у шоу - бізнес, в якому проявляються багато небажаних побічних ефектів, де політичні і економічні інтереси можуть зруйнувати основну ідею спорту. Спортсмен часто перетворюється тільки на об'єкт для досягнення цілей [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що спорт у сучасному світі – це складний діалектичний процес, у розвитку якого перетинаються як гуманістичні, так і дегуманістичні тенденції.

До суб'єктивних факторів протиріччя між спортом та гуманізмом, на нашу думку, є внутрішня установка спортсмена на перемогу "любою ціною", готовність піти на порушення правил "чесної гри", вживання медичних препаратів, готовність нанести шкоди як своєму власному здоров'ю, так і своєму спортивному супернику – такий стереотип мислення, гасло якого "переможців не судять" дуже широко розповсюджений у масовій спортивній свідомості.

Для того, щоб адекватно оцінити ті складні, неоднозначні процеси, що проходять сьогодні у сфері спорту вищих досягнень, олімпійського, професійного спорту необхідно ставити питання про створення системи спортивно – гуманістичного виховання.

Під спортивно – гуманістичним вихованням ми розуміємо формування у соціального суб'єкта, тої чи іншої соціально – демографічної групи, суспільства в цілому, системи переконливих знань про спорт як соціальне явище, гуманістичні ідеали людства та їх значення для життя сучасного суспільства, емоційно – ціннісного відношення до спорту та гуманізму, нормативно – поведінкового ставлення до спортивної реальності з точки зору ідеалу сучасного гуманізму. Можна зробити висновок, що система спортивно – гуманістичного виховання складається з 4-х базових, вихідних, взаємопов'язаних елементів. Перший – це формування у соціального суб'єкта такої системи знань, яка забезпечує повне та глибоке розуміння гуманістичного, культурного значення спортивної діяльності: знань про моральні, естетичні, комунікаційні, евристичні та інші гуманістичні аспекти спорту як соціального явища, його роль у гармонійному розвитку особистості та в реалізації інших ідеалів та цінностей.

Другим важливим елементом системи спортивно – гуманістичного виховання є вироблення у суб'єкта (індивіда, соціальної групи) мотиваційної системи (інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій та ін.), пов'язаної з гуманістичними цінностями спорту. За своїм змістом мова йде про формування спрямованості на реалізацію в спорті і засобами спорту саме цих, а не інших цінностей : потреби в моральній поведінці в спорті, інтересу до краси та видовищності спортивних змагань, а також розвитку поглядів на спорт як на спосіб гармонійного, різнобічного розвитку особистості. Відомо, що відношення до спорту може базуватися на різній системі цінностей. При певних умовах воно може орієнтуватись на перераховані та інші гуманістичні цінності і, навпаки, основними цінностями у спорті можуть виступати " пункт фізичної сили ", гроші, житло та подібні до них матеріальні цінності. Мова у нас йде відповідно про формування нашого ціннісного ставлення до спорту, при якому він є привабливим не як спосіб заробітку великих грошей, не як культ сили та агресивності, а як є важливий фактор спілкування людей, сфера практичного виховання моралі та культури, гуманного ставлення однієї людини до іншої.

До третього елементу спортивно – гуманістичного виховання слід віднести формування відповідної системи почуттів та емоційних реакцій. Четверте – це переказ інформаційної, мотиваційної та емоційно – психологічної підсистеми у площину практичних дій соціального суб'єкта, які втілюються саме у такій поведінці в спорті, що відповідає його основним гуманістичним цінностям : внутрішнє переконання у необхідності "чесної гри", відмова від спокуси вживання медичних препаратів для перемоги над супротивником, бажання прийти на допомогу в екстремальних умовах, орієнтація на високоморальну поведінку в спорті і переконання у тому, що саме така поведінка вважається єдино можливою.

Іншими словами, гуманістичне ставлення до спорту необхідно всім. Але найбільш актуально воно для студентів фізкультурно – спортивних навчальних закладів, як найбільш вагової категорії носіїв спортивної діяльності.

Насамперед, треба зауважити, що як навчальний, так і виховний процес у спортивних вузах має суттєві особливості (спортивне – педагогічне вдосконалення, збори, змагання під час навчального процесу його значно ускладнюють порівняно з іншими навчальними закладами).

На наш погляд, побудову системи спортивно – гуманістичного виховання треба починати з подолання старого підходу, сутність якого полягає у тому, що спортивним вихованням повинні займатися викладачі спеціалізованих кафедр, а всім іншим вихованням – викладачі теоретичних і, насамперед, гуманітарних кафедр.

Новий підхід полягає у тому, щоб кожний викладач кафедр медично – біологічного напрямку, профілюючих теоретичних та спортивно – педагогічних кафедр брав безпосередню участь у цьому процесі. Мета нашого виховання – кожний викладач такого навчального закладу повинен органічно внести у викладання та виховання "гуманістичні мотиви".

Для інтенсифікації цього процесу необхідно органічне поєднання професійної та гуманітарної підготовки. Тут також необхідно вирішення декількох важливих завдань. Насамперед, подолання "стереотипного" відношення викладачів спортивно – педагогічних кафедр до виховання. Вони розділяють професійне і гуманітарне виховання "стіною", зводять гуманітарну підготовку саме до вивчення гуманітарних дисциплін; водночас викладачі гуманітарного циклу недостатньо уваги надають "профілю навчального закладу", мало цікавляться досягненнями у тому чи іншому виді спорту, погано або недостатньо знають правила спортивних змагань, історію спорту та інші важливі спортивні проблеми.

Важливим у впровадженні гуманізації є пошук нових підходів до самого навчального процесу, до побудови взаємовідносин "викладач - студент" за гуманістичним принципом відношення "особистості до особистості".

Це, на наш погляд, відмова від традиційної педагогіки та дидактики. Це перехід до умовно названої "особистісної педагогіки", під якою ми розуміємо процес навчання як процес "взаємодії особистостей", процес зворотнього зв'язку від студента до викладача. Це на нашу думку є перспективний шлях розвитку творчих здібностей та інтелектуального потенціалу студентів.

Висновки

Негативні, антигуманні тенденції: комерціалізація, намагання перемогти за будь-яку ціну, зловживання медичними препаратами та багато інших поступово ведуть до того, що спорт втрачає свою гуманну суспільну сутність; загострюється протиріччя між спортом та гуманізмом. У зв'язку з цим стає актуальним питання про створення системи спортивно – гуманістичного виховання соціального суб'єкта у широкому розумінні, а саме такого виховання дітей, підлітків, юнацтва, різних соціально – демографічних груп молоді (робочої, студентської, молоді інтелігенції і т.д.),

спортсменів, тренерів, вболівальників, тобто великої кількості людей, яка має як безпосереднє, так і опосередковане відношення до спорту.

Вкрай необхідним є створення такої системи виховання для студентів фізкультурно – спортивних навчальних закладів, тому що саме від них у значній мірі залежить майбутнє цього соціального явища, подолання негативних моментів у розвитку спорту, повернення його на шлях кубертеновських ідеалів гуманізму, об'єднання людей та всебічного розвитку особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Столяров В.И. Кудрявцева Н.В. Физкультурно – спортивная работа с населением на пороге XXI столетия: проблемы и пути их решения // Спорт, духовные ценности, культура. Вып.9 – Москва: РГАФК, 1998 – С. 97-118;
2. Лубышева Л.И. Женина и спорт: социальный аспект // Теория и практика физической культуры. №6. 2000 С.18-21;
3. Лобаненко А.В. Педагогическая система формирования у студенческой молодежи потребностей в физической культуре // Автореферат доктор. диссерт. г. Краснодар. 1999.
4. Бугуйчук В.В. Гуманистические ценности в сфере физической культуры и спорта. // Межведомственный научный сборник. г. Днепропетровск. 2002. С.11-13.
5. О гуманизации спорта высших достижений: мнение австрийского спортивного деятеля // Инф. Вестник, № 3-4. М.: ВНИИФК, 1989. – С. 37-39.

**Я.І.ТОМАШЕВСЬКИЙ, О.І.БУМБАР, Н.Я.ТОМАШЕВСЬКА,
А.Я.ВЕЛИЧКО, З.О.БУМБАР, О.З.ПАРАНЬКА,
Л.Б.ХРУПОВИЧ**

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЇ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ ІНТШ В ДИСПАНСЕРНОМУ ОБСТЕЖЕННІ НАСЕЛЕННЯ

Стаття представляє матеріали диспансерного обстеження населення.

Ключові слова: здоров'я, хвороби, профілактика, диспансеризація.

Статья представляет материалы диспансерного обследования населения.

Ключевые слова: здоровье, болезни, профилактика, диспансеризация.

The article presents materials dispensary population survey.

Key words: health, disease prevention, clinical examination.

Актуальність проблеми. У журналі «Новости медицины и фармации в Украине», (№16 (336), вересень 2010р.), прес-служба МОЗ України опублікувала статтю «Диспансеризація в Україні не є обов'язковою і примусовою», в якій наголошується про незадовільний стан здоров'я громадян України. Проявами цієї ситуації є низький рівень очікуваної тривалості життя населення України — 68,2 роки. Розрив з показниками країн Європейського Союзу — понад 10 років. Смертність чоловіків у середній віковій категорії (25-44 роки) майже в 4 рази перевищує смертність жінок аналогічного віку.

Погіршення стану здоров'я населення призводить до об'єктивного зростання потреб у медичній допомозі.

Основною метою диспансеризації населення є в першу чергу попередження розвитку захворювань, проведення заходів, спрямованих на збереження та укріплення здоров'я, зниження рівня захворюваності, інвалідності та смертності населення, збільшення активного довголіття. Державі економічно вигідніше попередити захворювання, ніж лікувати хвороби та їх наслідки, виплачувати кошти за втрату працездатності, втрачати людські життя.

Диспансеризація включає:

– медичний огляд населення з проведенням визначеного обсягу лабораторних та інструментальних обстежень; додаткове обстеження осіб, які цього потребують; виявлення осіб з факторами ризику, що спричиняють виникнення та розвиток захворювань; розробку та проведення комплексу необхідних медичних та соціальних заходів, динамічного спостереження за станом здоров'я населення.